

Выходзіць
з 20 снежня
1945 года

НАСТАЎНІЦКАЯ

ВЫДАННЕ АСВЕТНІКАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

№ 66
(5397)
Серада,
5 чэрвеня
2002 года

Сучасныя дзеці сталюць хутэй, бо ўжо ў дзевяці-дзесяці гадоў ім даводзіцца трымаць выхаванні, ад якіх у многім залежыць іх далейшае навучанне, а значыць, і жыццё. Першага чэрвеня ў гімназіі № 25 Мінска праходзіў першы ўступны іспыт у гімназічныя класы за курс пачатковай школы. Дыктоўку па рускай мове ў гэты дзень пісалі 124 вучні: 98 выхаванцаў гэтай навучальнай установы і 26 вучніскаў пачатковых класаў школ Заводскага раёна сталіцы. Як сказала дырэктар гімназіі В.В. Абрамовіч, сёння яны плануюць набраць тры класы, аднак калі прэзідэнт-таў будзе больш, дык, магчыма, трэба будзе адкрываць і чатыры. Гімназія № 25 яшчэ зусім маладая, толькі ў мінулым годзе яна - школа з паглыбленым вывучэннем англійскай мовы - атрымала гэты статус. Аднак дзяцей, якіх жадаюць тут вучыцца, хапае, прычына - у высокім прафесіяналізме яе настаўнікаў,

Так становяцца гімназістамі

Першага чэрвеня ў гімназіі № 25 Мінска праходзіў першы ўступны іспыт у гімназічныя класы за курс пачатковай школы

Бо, што і казаць, кантрольная работа - гэта заўсёды хваляючы момант. І вельмі важна, каб бацькі і настаўнік правільна настроілі дзяцей на яго. Наглядаючая камісія адзначыла, што падчас іспыту вучні паводзілі сябе спакойна. Ды і пасля яго дзеці не страцілі свайго жваўнасці і цікавасці. Увогуле, тэст дыктоўкі быў не складаны, але насычаны арфаграфіямі па тых правілах, якія ў пачатковых класах павінны быць даведзены да навыкаў. Настаўнікі-пачаткоўцы гімназіі ўпэўнены, што іх дзеці гэтую дыктоўку адолеюць, ва ўсякім разе без дэфектаў.

Усе сёлётыя выпускнікі пачатковых класаў гімназіі № 25 спрабуюць сябе ў гэтых іспытах, бо нікому не хочацца пакідаць родную школу, адлучацца ад калектыву. Але ім даводзіцца прайсці адбор за высокае званне, бо недастаткова толькі пачынаць тут вучыцца. Зараз некаторыя навукальныя ўстановы новага тыпу адмаўляюцца ад сваіх пачатковых класаў на той падставе, што ўсё роўна на парозе ў сярэдняе звоня праводзіцца адбор. У гімназіі № 25 іначэй: за чатыры гады можна сфарміраваць асноўныя касцякі калектыву, у які затым лёгка ўваходзіць новая вучня.

Пакідаць дзеці пісалі дыктант, бацькі сціхенька чакалі іх на першым паверсе школы. Ім не цяжка было чакаць дзяцей, які ж тэст выпаў на долю іх пестуноў. Выхаванцы хвалявалі бацькоў, настаўнік адразу пасля заканчэння іспыту ўзяўся за правярку работ. Сумняваюцца не трэба, што чыя-небудзь работа можа быць ацэнена няправільна - настаўнікі ўважліва аналізуюць кожную памылку, кожную папраўку. Ды і бацькі заўсёды могуць паглядзець на працу свайго дзіцяці.

Пажадзем поспеху нашым маленькім школьнікам.

Святлана КІРСАНАВА.
Фота
Юрыя БОНДАРАВА.

У жніўні дырэктарам даведзецца абараняць бізнес-праекты

Яшчэ раз пра тое, што чакае навучальныя ўстановы ў новым вучэбным годзе. Пра павышэнне вучэбны і шасцідзёны працоўны тыдзень, 10-бальную сістэму ацэнкі ведаў, уменняў і навыкаў, скарачэнні новых вучэбных план, а таксама пра эканомію адукацыі ішла размова на наядунай сустрэчы кіраўнікоў сярэдніх адукацыйных і сярэдніх спецыяльных навучальных устаноў сталіцы з работнікамі Камітэта па адукацыі і справах моладзі Мінгарвыканкама, Міністэрства адукацыі.

Нарада пачалася з абмеркавання самай балючай для кіраўнікоў устаноў адукацыі праблемы - фінансавання. Як заўважыла ў сваім выступленні Л.І. Субочка, начальнік галоўнага ўпраўлення сацыяльна-эканамічнага развіцця Міністэрства адукацыі, сталічных школ у плане фінансавання ў параўнанні з устаноўмі краіны знаходзяцца ў лепшым становішчы, аднак і яны адчуваюць яго недастатковасць. Выявіўшы гэтую сітуацыю, некалькі напрыклад, эканомію і зарабляць сродкі самі. Прыняты план мерапрыемстваў па эканоміі сродкаў, дзе сказана аб закрыцці переспектывных і малакамплектных школ, 10-працэнтным скарачэнні штату школьных работнікаў, скарачэнні вучэбных гадаў, аптымізацыі расходаў на харчаванне вучняў. Эканамістамі падлічана, што гэта вышэйшая значная колькасць грошай, якая пойдзе на развіццё сістэмы адукацыі. Дырэктарам школ даведзецца навучыцца лічыць свае сродкі і ўмець іх размяркоўваць. Навучальнымі ўстановам дазволена займацца пазабюджэтай дзейнасцю: аказваць населенцтва платныя адукацыйныя паслугі, здаваць у аренду свабодныя памяшканні, друкаваць метадычны літаратуру і падручнікі і г.д. - усяго 29 відаў дзейнасці. Адукацыйныя паслугі вызва-

тыдзень, а ў гісторыкаў - 30 гадоў, зараз гэтыя лічбы будуць карэкціраваць самі настаўнікі-прадметнікі.

А.В. Фралова, начальнік аддзела дашкольнай і агульнай сярэдняй адукацыі Камітэта па адукацыі і справах моладзі, звярнула ўвагу прысутных на асаблівасці заканчэння дзяцінства навуцальнага года і новаўвядзенні наступнага. У гэтым годзе мы атрымалі новую редакцыю Закона аб адукацыі, якая патрабуе ўважлівага вывучэння. Сёлета больш выпускнікоў школ прымаюць ўдзел у цэнтралізаваным тэставанні, іх вынікі, пры жаданні вучняў, могуць быць залічаны як выніковы адзнака. Да новага навуцальнага года трэба рыхтавацца ўжо сёння. Школы атрымалі новы, зменены вучэбны план, ёсць рэкамендацыі па скарачэнню вучэбных праграм і спіс падручнікаў на наступны год. Ала Васільева заклікала ўважліва вывучаць новыя дакументы.

Вызначаны новы тэрмін павышэння кваліфікацыі для настаўнікаў - да двух тыдняў, з шасцідзённым працоўным тыднем і да 10 вучэбных гадаў на дзень. Гэта паведамліла Н.А. Крылова, рэктар Мінскага гарадскога інстытута павышэння кваліфікацыі кіруючых работнікаў і спецыялістаў выхавання. Курс станаў больш мэтанявым, інтэнсіўным, і падыходы ў выкладанні будуць выкарыстоўвацца толькі актыўныя і навіны. Сёння інстытут працуе над наступнымі праблемамі - якасць адукацыі, павышэнне 10-бальнай сістэмы ацэнкі, удасканаленне пазакласнай дзейнасці ў шосты працоўны дзень, педагогічныя тэхналогіі і скарачэнне дамажных заданняў. Наталля

Аляксееўна нагадала, што выставы перадавога вопыту, якія праводзіць інстытут - гэта яшчэ і спосаб атрымання гранта Мінгарвыканкама.

Па пытанню арганізацыі шостага працоўнага дня выступіў В.В. Канановіч, начальнік аддзела выхаванчай работы Камітэта па адукацыі і справах моладзі Мінгарвыканкама. Рэкамендацыі па ім ужо падрыхтаваны, пасля дапраўкі да 20 чэрвеня паступіць у школы. Суботні дзень павінен стаць праграмным усяй школьнай выхаванчай работай, асноўная нагрузка кладзецца на класных кіраўнікоў. Яны павінны пераказаць дзяцей прыходзіць у школу ў суботу аб сацыяльна-гуманітарнай тэме, каб яны знаходзіліся ў гэты дзень у пазашкольнай установе ці заставаліся з бацькамі. Дырэктары школ на нарадзе выказвалі супраць абавязковасці наведвання вучнямі школы ў шосты дзень.

У бліжэйшы час, у сувязі з прыняццем новага Закона аб адукацыі, будзе зменена нарматыўна-прававая база, гэта больш за 200 дакументаў. Навучальнымі ўстановам таксама даведзецца перапрацаваць свае статуты, заўважыў К.С. Фарыно, намеснік Міністра адукацыі. Да першага верасня школы атрымаюць 189 найчынней падручнікаў тэражам каля 14 мільёнаў. Вельмі жорстка крытыку ў апошні час чулі аўтары падручнікаў, недзе гэта пайшло на карысць. Але ці не захапіліся мы гэтай справай? Крытыкаваць усё могуць, а вось на конкурс Міністэрства адукацыі па напісанні падручнікаў прыйшло толькі 26 заявак, заўважыў Казімір Сцяпанавіч. Намеснік міністра выказаў заапакоенасць накіонт інфармацыйнай базой да новаўвядзенняў наступнага навуцальнага года. Гэта абавязак школ - правільна патлумачыць бацькам усё змены, якія адбываюцца ў адукацыі. Міністэрства адукацыі зараз працуе над новым канцэпцыйнай уззаемаадносін школ і ВНУ.

Ева ІСТРАЦЬКОВА.

3 чэрвеня ў Мінску пачалася апрацаванне праграмы экалагічнага выхавання дзяцей ва ўзросце 5-8 гадоў.

Гэта праграма распрацаваная Міжнароднай грамадскай дабрачыннай арганізацыяй "Надзея-Экспресс" і яе Валанцёрскім цэнтрам "Крок насустрэчу" пры падтрымцы Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь у рамках праекта "Маленькія жыхары вялікага горада" і прызначана для дзяцей, якія працуюць з дзецьмі дадзенага ўзросту. Яна ўключае пяць тэм: "Вада", "Электрычнасць", "Цяпло", "Смецце", "Жывёлы і дрэвы" і ўключае спецыфіку вялікага горада. Адаптацыя яе адбудзецца на працягу чэрвеня падчас работ адарэаўленых летніках дзяцей знаходжанні і

Навіны

Маленькія жыхары вялікага горада

дзяцінных дашкольных устаноў Маскоўскага раёна Мінска. Да ўдзелу ў праграме прыцягнуты 25 валанцёраў - вучні старэйшых класаў гімназіі №192 і школы №207 Мінска. Як плануецца, канчатковыя рэдакцыі праграмы экалагічнага выхавання будзе распрацавана валанцёрамі ў ходзе трохдзённага адукацыйнага семінара. Да яе распрацоўкі будуць прыцягнуты таксама спецыялісты - біёлагі, псіхологі, педагогі-арганізатары, настаўнікі пачатковых класаў сярэдніх школ. Вынікам работ над праектам стане святка "Маленькія жыхары - вялікаму гораду", на якое будуць запрошаны ўсе ўдзельнікі праекта. Будзе арганізавана выстаўка дзяцінных работ і паказаны экалагічныя тэатральныя мініяцюры. Дадзены праект прафінаансаваны Амерыканскім агенствам па Міжнародным развіцці ЗША праз фонд "Еўразія" ў рамках праграмы "Зберажы рэсцы беларус", якая ажыццяўляецца карпарацыяй "ISAF, Inc" у Рэспубліцы Беларусь.

Святлана СУБОЦІНА.

Створана студэнцкая служба дапамогі

Комплексная студэнцкая служба ў ПДУ пачне дзейнічаць у сакавіку наступнага года. Цяпер ужо выдзелены корпус, дзе яна размесціцца, набываецца неабходнае абсталяванне. Мета стварэння такой службы - развіццё сістэмы студэнцкага самакіравання. Ад гэтага часу студэнты стануць не толькі спажывцамі таго, што плануе ўніверсітэт, але і самі будуць актыўна ўдзельнічаць у вучэбных, навуковых і адміністрацыйных працах. Новая служба прызначана дапамагчы студэнтам больш поўна рэалізаваць іх творчы патэнцыял.

У прэзентацыі праекта ўзялі ўдзел: першы прарэктар Палацкага дзяржаўнага ўніверсітэта Леанід Турчышчаў; кіраўнік Прадстаўніцтва Еўрапейскай Камісіі ў Рэспубліцы Беларусь Раўль де Люценберг; каардынатар праекта Ленарт Іохансан (Каралеўскі тэхналагічны інстытут); прарэктар Універсітэта Генуі Альдо Нардучі.

Іна НІКІЦЕНКА.

Смачна есці

Адбылася калегія Камітэта па адукацыі і справах моладзі Мінгарвыканкама. На ёй былі падведзены вынікі гарадскога агляду конкурсу на лепшую арганізацыю харчавання ў школах, школах-інтэрнатах, прадтэхнічных і спецыяльных устаноў.

Замест трэцяга месца лепшых пры падвядзенні вынікаў агляду конкурсу сёння праймавалася вылучэнне лепшых стальных навуцальных устаноў сталіцы па пэўных намінацыях.

Гандаль - справа творчая

На базе ПТВ №226 Бабруйска прайшоў конкурс будучых гандляроў непрадуктовымі таварамі.

Уладзімір НОВІК.

О ходе открытого конкурса на создание учебников по социально-гуманитарным предметам для общеобразовательных школ

С 1 апреля по 31 декабря 2002 г. проводится открытый конкурс на создание учебников по социально-гуманитарным предметам для общеобразовательных школ Республики Беларусь.

В соответствии с условиями проведения конкурса, утвержденными приказом Министерства образования от 03.02.2002 № 77, с 1 апреля по 1 мая текущего года проходит первый этап конкурса, на который авторы и авторские коллективы представляли планы-проекты и аннотации учебников по истории Беларуси, курсу "Человек. Общество. Государство", русской и белорусской литературам.

Конкурсной комиссией, которую возглавляет Первый заместитель Министра А.И.Жук, подведены итоги первого этапа конкурса.

На второй тур конкурса допускаются следующие авторы и авторские коллективы:

"История Беларуси старожитных часоў, 4 клас". Г.В.Штыков, С.В.Панов.

"История Беларуси в средние века, 5 клас". Г.В.Штыков, В.В.Ракун.

"История Беларуси нового часу, 6 клас". А.Н.Гордиенко, О.В.Перзашкевич.

"История Беларуси нового часу, 6 клас". С.В.Морозова.

"История Беларуси с конца XVIII до 1917 г., 7 клас". В.А.Сосна, С.В.Панов.

"История Беларуси 1917 до 1945 г., 8 клас". В.Н.Сидорцов, С.В.Панов.

"История Беларуси 1917 до 1945 г., 8 клас". В.Р.Корнелюк.

"История Беларуси 1945 г. до наших дней, 9 клас". В.М.Фомин, С.В.Панов.

"История Беларуси ад старажытных часоў да канца XVIII ст., 10 клас". И.П.Креш, В.А.Белозорович.

"История Беларуси с конца XVIII-XX ст., 11 клас". В.Н.Сидорцов, В.М.Фомин, С.В.Панов.

"История Беларуси с конца XVIII-XX ст., 11 клас". И.И.Ковель, Э.С.Ярмусик.

"История Беларуси с конца XVIII-XX ст., 11 клас". Е.К.Новик, Г.С.Маршаль, В.А.Теплова, И.Л.Качалова, Н.Е.Новик.

"История Беларуси с конца XVIII-XX ст., 11 клас". П.Т.Петрович.

Курс "Человек. Общество. Государство, 8-11 класс". Коллектив авторов: Ю.А.Харин, Т.М.Алпеева, В.Б.Белая, М.Ф.Грищенко, Г.А.Басилевич, А.Н.Данилов, В.И.Мисюкевич.

Подписные коды на пайголдзе для індыўідуальных падпісчыкаў - 13200 рублёў; на квартал - 6600 рублёў; на месяц - 2200 рублёў.

Па ведамаснай падпісцы: на пайголдзе - 27000 рублёў; на квартал - 13500 рублёў; на месяц - 4500 рублёў. Індэкс для індыўідуальнай падпіскі - 63867, для ведамаснай - 63363.

Паважаныя чытачы!

Працягваецца падпіска на другое пайголддзе 2002 года. Падпіска на "Настаўніцкую газету" можна ў любым паштовым аддзяленні ці ў агенстве "Белсаюздруку".

выданне асветнікаў
Рэспублікі Беларусь

Грамадскія аб'яднанні

Тэрыторыя бескарысных спраў

Гэты тры таму мяне ўразіла адна гісторыя, якая спачатку вельмі нагадвала казку з трагічным пачаткам і шчаслівым "happy end". Насамрэч яе пачатак вельмі нагадваў канец - спадзявання, надзеі, самага жыцця ў рэшце рэшт. 55-гадовую жанчыну выпісалі з анкалагічнага інстытута Масквы ("Кашчэйскі" - як яго называюць самі масквіты) фактычна паміраць. Яна на самай справе пачувала сябе вельмі блага - аперацыя не дала належнага эфекту, пачаліся метастазы. Жанчыну чакалі пустая кватэра (жанчына была адзіночкай) і нясецёрныя болі. Карацей кажучы, гоўны беспаспарт. Жанчына была ў адчай. Жыццё не хацелася. Аднойчы, прышоўшы на кухню прыгатаваць сабе шклянку гарбаты, яна ўключыла радыё. Па ім ішла перадача аб анкалагічных цэнтры. У канцы праграмы ядучы заклікаў масквіцкую адзінку і прапачаваў у Цэнтры ў якасці валанцёраў. Жанчына, не ведаючы пра гэта, запісала тэлефон. ...Бясспаспарт ночы, вярнуўшыся ў ложку, яна думала аб жудаснай адзіночцы, якая засматвала яе, быццам вір... Раніцай яна пазваніла па гэтым тэлефоне і праланала сваю дапамогу. Пакуль я яшчэ магу хадзіць, я павінна знайсці сабе нейкую справу, інакш з'еду з гэтага, - думала яна. Так яна стала дапамагаць даглядаць анкалагічных хворых, такіх жа, як яна, толькі ўжо ў горшым стане. Работы было шмат, да таго ж каб навушны аказваць пэўную медыцынскую дапамогу, яна стала наведваць заняткі Школы для валанцёраў. А яшчэ разам з іншымі жанчынамі, хворымі на рак, яны стварылі Клуб узаледапамогі, каб падтрымліваць адзін аднаго. Час ляжэў непрыкметна. Толькі недзе праз паўгода яна ўспомніла пра сябе і свае праблемы. І са здзіўленнем заўважыла, што ёй не стала горш... Уласная бядо адступіла перад случаваннем, выкліканым пакутамі іншых людзей. Шкадаванню

сябе не было месца ў душы, бо душа была запоўнена чужымі горами... Гэтая жанчына жыве і сёння.

Як бы ні складалася жыццё чалавека, самае важнае - адчуванне сваёй патрэбнасці. "Я дапамагаю - значыць, я жыву", - сказаў мне адзін пенсіянер. "Я дапамагаю - значыць, я моцная", - сказала ў прыватнай размовы псіхолог. У ШША і Еўропе шырока распаўсюджаны валанцёрскі рух.

Мільёны студэнтаў, маладых жанчын, часта вельмі забяспечаных, ходзяць у бальніцы, дамы састарэлых, сіроціны прытулкі, аказваючы бескарыслівую пасліную дапамогу аяздольным, інвалідам, дзецям-сіротам, састарэлым. У Беларусі гэтая традыцыя яшчэ не вельмі шырока распаўсюджана. Але калі ўспомніць, што яшчэ 8 гадоў назад у нас нават такога слова ніхто не ведаў...

У 1994 годзе да нас у краіну прыехалі дзяўчынкі-валанцёры з Амерыканскай дабрачыннай арганізацыі "Сіці Коун Інтэрнэшнл", якія сталі наведваць школы, ВНУ, іншыя навуцальныя ўстановы і расказваць пра валанцёрскі рух: што гэта такое, як гэта можна арганізаваць, якія ёсць метады. Галоўнай іх мэтай было даць нам "вудачку", навуцшы не толькі атрымліваць гуманітарную дапамогу, але і аказваць яе самім. Таму што шмат чаго можам зрабіць мы самі, нічога не просячы ў іншых. Побач жыве пахлыла і хворая суседка? Гэта ж зусім няцяжка, калі ідзе ў магазін, купіць хлеба і для яе, альбо зайсці лішні раз у аптэку. І не патрэбна ў такіх выпадках служба сацыяльнай дапамогі... Зярынткі валанцёрства, пасеяныя маладымі амерыканкамі, далі добрыя парасткі. Адгукнулася шмат людзей: школьнікаў, студэнтаў, дарослых. "Ахвотней за ўсё адгукнулася моладзь і людзі пенсійнага ўзросту", - гаворыць дырэктар Цэнтру валанцёрскага руху "Крок насустрач" Міжнароднай грамадскай дабрачыннай арганізацыі "Над-

зея-Экспрэс" Аксана Трухан. - У іх ёсць жаданне быць і патрэбным, і самарэалізавацца. Астатнія ўзроставыя катэгорыі проста заняты іншым, у іх хапае сваіх праблем: у сям'і, на рабоце..." І дадае: "Калі дзіця пабудзе валанцёрам хаця б год ці нават паўгода, дык потым, нават калі яно перастае гэтым займацца, яно забудзе толькі на сваё валанцёрства толькі на нейкі час. Паявіцца крыху больш вольных хвілін - і яно ўспомніць аб гэтым, бо патрэба дапамагаць ужо з'явіцца ў душы".

Згадзілася, не вымагае шмат сіл тое, каб час ад часу рабіць штосьці добрае для іншых. Напрыклад, прыбраць кватэру ці купіць лекі інваліду, пачытаць кнігу ці пагуляць на вуліцы са спяным чалавекам, прынесці прадукты з магазіна бабунцы альбо прыбраць тэрыторыю свайго двара ці дзяцячага сада. Валанцёрскія школьнікі ідуць сёння ў дзіцячыя дамы, дзіцячыя сады для слепых і глухых дзяцей, у сем'і да інвалідаў. Валанцёрскія студэнткі медыцынскіх вучылішч працуюць у дзіцячым анкагематалагічным цэнтры, бальніцах, Хоспісе. І не толькі ў Мінску, а ў Гомелі, Магілёве, Бабруйску, Чачэрску, Віцебску...

У гэтым артыкуле я паставіла мэтай напісаць не аб тым, як дапамагаюць валанцёры людзям, а як гэтая праца дапамагае ім самім. Таму што шмат чаго можам зрабіць мы самі, нічога не просячы ў іншых. Побач жыве пахлыла і хворая суседка? Гэта ж зусім няцяжка, калі ідзе ў магазін, купіць хлеба і для яе, альбо зайсці лішні раз у аптэку. І не патрэбна ў такіх выпадках служба сацыяльнай дапамогі... Зярынткі валанцёрства, пасеяныя маладымі амерыканкамі, далі добрыя парасткі. Адгукнулася шмат людзей: школьнікаў, студэнтаў, дарослых. "Ахвотней за ўсё адгукнулася моладзь і людзі пенсійнага ўзросту", - гаворыць дырэктар Цэнтру валанцёрскага руху "Крок насустрач" Міжнароднай грамадскай дабрачыннай арганізацыі "Над-

зея-Экспрэс" Аксана Трухан. - У іх ёсць жаданне быць і патрэбным, і самарэалізавацца. Астатнія ўзроставыя катэгорыі проста заняты іншым, у іх хапае сваіх праблем: у сям'і, на рабоце..." І дадае: "Калі дзіця пабудзе валанцёрам хаця б год ці нават паўгода, дык потым, нават калі яно перастае гэтым займацца, яно забудзе толькі на сваё валанцёрства толькі на нейкі час. Паявіцца крыху больш вольных хвілін - і яно ўспомніць аб гэтым, бо патрэба дапамагаць ужо з'явіцца ў душы".

Згадзілася, не вымагае шмат сіл тое, каб час ад часу рабіць штосьці добрае для іншых. Напрыклад, прыбраць кватэру ці купіць лекі інваліду, пачытаць кнігу ці пагуляць на вуліцы са спяным чалавекам, прынесці прадукты з магазіна бабунцы альбо прыбраць тэрыторыю свайго двара ці дзяцячага сада. Валанцёрскія школьнікі ідуць сёння ў дзіцячыя дамы, дзіцячыя сады для слепых і глухых дзяцей, у сем'і да інвалідаў. Валанцёрскія студэнткі медыцынскіх вучылішч працуюць у дзіцячым анкагематалагічным цэнтры, бальніцах, Хоспісе. І не толькі ў Мінску, а ў Гомелі, Магілёве, Бабруйску, Чачэрску, Віцебску...

У гэтым артыкуле я паставіла мэтай напісаць не аб тым, як дапамагаюць валанцёры людзям, а як гэтая праца дапамагае ім самім. Таму што шмат чаго можам зрабіць мы самі, нічога не просячы ў іншых. Побач жыве пахлыла і хворая суседка? Гэта ж зусім няцяжка, калі ідзе ў магазін, купіць хлеба і для яе, альбо зайсці лішні раз у аптэку. І не патрэбна ў такіх выпадках служба сацыяльнай дапамогі... Зярынткі валанцёрства, пасеяныя маладымі амерыканкамі, далі добрыя парасткі. Адгукнулася шмат людзей: школьнікаў, студэнтаў, дарослых. "Ахвотней за ўсё адгукнулася моладзь і людзі пенсійнага ўзросту", - гаворыць дырэктар Цэнтру валанцёрскага руху "Крок насустрач" Міжнароднай грамадскай дабрачыннай арганізацыі "Над-

зея-Экспрэс" Аксана Трухан. - У іх ёсць жаданне быць і патрэбным, і самарэалізавацца. Астатнія ўзроставыя катэгорыі проста заняты іншым, у іх хапае сваіх праблем: у сям'і, на рабоце..." І дадае: "Калі дзіця пабудзе валанцёрам хаця б год ці нават паўгода, дык потым, нават калі яно перастае гэтым займацца, яно забудзе толькі на сваё валанцёрства толькі на нейкі час. Паявіцца крыху больш вольных хвілін - і яно ўспомніць аб гэтым, бо патрэба дапамагаць ужо з'явіцца ў душы".

Згадзілася, не вымагае шмат сіл тое, каб час ад часу рабіць штосьці добрае для іншых. Напрыклад, прыбраць кватэру ці купіць лекі інваліду, пачытаць кнігу ці пагуляць на вуліцы са спяным чалавекам, прынесці прадукты з магазіна бабунцы альбо прыбраць тэрыторыю свайго двара ці дзяцячага сада. Валанцёрскія школьнікі ідуць сёння ў дзіцячыя дамы, дзіцячыя сады для слепых і глухых дзяцей, у сем'і да інвалідаў. Валанцёрскія студэнткі медыцынскіх вучылішч працуюць у дзіцячым анкагематалагічным цэнтры, бальніцах, Хоспісе. І не толькі ў Мінску, а ў Гомелі, Магілёве, Бабруйску, Чачэрску, Віцебску...

У гэтым артыкуле я паставіла мэтай напісаць не аб тым, як дапамагаюць валанцёры людзям, а як гэтая праца дапамагае ім самім. Таму што шмат чаго можам зрабіць мы самі, нічога не просячы ў іншых. Побач жыве пахлыла і хворая суседка? Гэта ж зусім няцяжка, калі ідзе ў магазін, купіць хлеба і для яе, альбо зайсці лішні раз у аптэку. І не патрэбна ў такіх выпадках служба сацыяльнай дапамогі... Зярынткі валанцёрства, пасеяныя маладымі амерыканкамі, далі добрыя парасткі. Адгукнулася шмат людзей: школьнікаў, студэнтаў, дарослых. "Ахвотней за ўсё адгукнулася моладзь і людзі пенсійнага ўзросту", - гаворыць дырэктар Цэнтру валанцёрскага руху "Крок насустрач" Міжнароднай грамадскай дабрачыннай арганізацыі "Над-

зея-Экспрэс" Аксана Трухан. - У іх ёсць жаданне быць і патрэбным, і самарэалізавацца. Астатнія ўзроставыя катэгорыі проста заняты іншым, у іх хапае сваіх праблем: у сям'і, на рабоце..." І дадае: "Калі дзіця пабудзе валанцёрам хаця б год ці нават паўгода, дык потым, нават калі яно перастае гэтым займацца, яно забудзе толькі на сваё валанцёрства толькі на нейкі час. Паявіцца крыху больш вольных хвілін - і яно ўспомніць аб гэтым, бо патрэба дапамагаць ужо з'явіцца ў душы".

Згадзілася, не вымагае шмат сіл тое, каб час ад часу рабіць штосьці добрае для іншых. Напрыклад, прыбраць кватэру ці купіць лекі інваліду, пачытаць кнігу ці пагуляць на вуліцы са спяным чалавекам, прынесці прадукты з магазіна бабунцы альбо прыбраць тэрыторыю свайго двара ці дзяцячага сада. Валанцёрскія школьнікі ідуць сёння ў дзіцячыя дамы, дзіцячыя сады для слепых і глухых дзяцей, у сем'і да інвалідаў. Валанцёрскія студэнткі медыцынскіх вучылішч працуюць у дзіцячым анкагематалагічным цэнтры, бальніцах, Хоспісе. І не толькі ў Мінску, а ў Гомелі, Магілёве, Бабруйску, Чачэрску, Віцебску...

У гэтым артыкуле я паставіла мэтай напісаць не аб тым, як дапамагаюць валанцёры людзям, а як гэтая праца дапамагае ім самім. Таму што шмат чаго можам зрабіць мы самі, нічога не просячы ў іншых. Побач жыве пахлыла і хворая суседка? Гэта ж зусім няцяжка, калі ідзе ў магазін, купіць хлеба і для яе, альбо зайсці лішні раз у аптэку. І не патрэбна ў такіх выпадках служба сацыяльнай дапамогі... Зярынткі валанцёрства, пасеяныя маладымі амерыканкамі, далі добрыя парасткі. Адгукнулася шмат людзей: школьнікаў, студэнтаў, дарослых. "Ахвотней за ўсё адгукнулася моладзь і людзі пенсійнага ўзросту", - гаворыць дырэктар Цэнтру валанцёрскага руху "Крок насустрач" Міжнароднай грамадскай дабрачыннай арганізацыі "Над-

зея-Экспрэс" Аксана Трухан. - У іх ёсць жаданне быць і патрэбным, і самарэалізавацца. Астатнія ўзроставыя катэгорыі проста заняты іншым, у іх хапае сваіх праблем: у сям'і, на рабоце..." І дадае: "Калі дзіця пабудзе валанцёрам хаця б год ці нават паўгода, дык потым, нават калі яно перастае гэтым займацца, яно забудзе толькі на сваё валанцёрства толькі на нейкі час. Паявіцца крыху больш вольных хвілін - і яно ўспомніць аб гэтым, бо патрэба дапамагаць ужо з'явіцца ў душы".

Згадзілася, не вымагае шмат сіл тое, каб час ад часу рабіць штосьці добрае для іншых. Напрыклад, прыбраць кватэру ці купіць лекі інваліду, пачытаць кнігу ці пагуляць на вуліцы са спяным чалавекам, прынесці прадукты з магазіна бабунцы альбо прыбраць тэрыторыю свайго двара ці дзяцячага сада. Валанцёрскія школьнікі ідуць сёння ў дзіцячыя дамы, дзіцячыя сады для слепых і глухых дзяцей, у сем'і да інвалідаў. Валанцёрскія студэнткі медыцынскіх вучылішч працуюць у дзіцячым анкагематалагічным цэнтры, бальніцах, Хоспісе. І не толькі ў Мінску, а ў Гомелі, Магілёве, Бабруйску, Чачэрску, Віцебску...

У гэтым артыкуле я паставіла мэтай напісаць не аб тым, як дапамагаюць валанцёры людзям, а як гэтая праца дапамагае ім самім. Таму што шмат чаго можам зрабіць мы самі, нічога не просячы ў іншых. Побач жыве пахлыла і хворая суседка? Гэта ж зусім няцяжка, калі ідзе ў магазін, купіць хлеба і для яе, альбо зайсці лішні раз у аптэку. І не патрэбна ў такіх выпадках служба сацыяльнай дапамогі... Зярынткі валанцёрства, пасеяныя маладымі амерыканкамі, далі добрыя парасткі. Адгукнулася шмат людзей: школьнікаў, студэнтаў, дарослых. "Ахвотней за ўсё адгукнулася моладзь і людзі пенсійнага ўзросту", - гаворыць дырэктар Цэнтру валанцёрскага руху "Крок насустрач" Міжнароднай грамадскай дабрачыннай арганізацыі "Над-

зея-Экспрэс" Аксана Трухан. - У іх ёсць жаданне быць і патрэбным, і самарэалізавацца. Астатнія ўзроставыя катэгорыі проста заняты іншым, у іх хапае сваіх праблем: у сям'і, на рабоце..." І дадае: "Калі дзіця пабудзе валанцёрам хаця б год ці нават паўгода, дык потым, нават калі яно перастае гэтым займацца, яно забудзе толькі на сваё валанцёрства толькі на нейкі час. Паявіцца крыху больш вольных хвілін - і яно ўспомніць аб гэтым, бо патрэба дапамагаць ужо з'явіцца ў душы".

Згадзілася, не вымагае шмат сіл тое, каб час ад часу рабіць штосьці добрае для іншых. Напрыклад, прыбраць кватэру ці купіць лекі інваліду, пачытаць кнігу ці пагуляць на вуліцы са спяным чалавекам, прынесці прадукты з магазіна бабунцы альбо прыбраць тэрыторыю свайго двара ці дзяцячага сада. Валанцёрскія школьнікі ідуць сёння ў дзіцячыя дамы, дзіцячыя сады для слепых і глухых дзяцей, у сем'і да інвалідаў. Валанцёрскія студэнткі медыцынскіх вучылішч працуюць у дзіцячым анкагематалагічным цэнтры, бальніцах, Хоспісе. І не толькі ў Мінску, а ў Гомелі, Магілёве, Бабруйску, Чачэрску, Віцебску...

У гэтым артыкуле я паставіла мэтай напісаць не аб тым, як дапамагаюць валанцёры людзям, а як гэтая праца дапамагае ім самім. Таму што шмат чаго можам зрабіць мы самі, нічога не просячы ў іншых. Побач жыве пахлыла і хворая суседка? Гэта ж зусім няцяжка, калі ідзе ў магазін, купіць хлеба і для яе, альбо зайсці лішні раз у аптэку. І не патрэбна ў такіх выпадках служба сацыяльнай дапамогі... Зярынткі валанцёрства, пасеяныя маладымі амерыканкамі, далі добрыя парасткі. Адгукнулася шмат людзей: школьнікаў, студэнтаў, дарослых. "Ахвотней за ўсё адгукнулася моладзь і людзі пенсійнага ўзросту", - гаворыць дырэктар Цэнтру валанцёрскага руху "Крок насустрач" Міжнароднай грамадскай дабрачыннай арганізацыі "Над-

У Крычаве ў мікраараёне Сож адкрыўся, на радасць школьнікаў, камп'ютэрны клуб. Тут падлеткі, займаючыся на камп'ютэры, могуць удасканаліваць і свае веды па англійскай мове. А дапамагае асвойваць англійскую мову наведвальнікам клуба выкладчык Наталля Скробава - выпускніца Магілёўскага педуніверсітэта.

Фота Валерыя БЫСАВА, БЕЛТА.

Рэдакцыі адказваюць Калектывы школы дапамог Хрысціне і яе бабуні

Пасля выхаду матэрыялу "Дзіцячая бядо па шляху заканадаўства" (№50 ад 23.04.2002) мы вырашылі даведацца пра дзейнасць гэтых Хрысціны Скалавай з Мінска, якая сёння стала сіратай. Нагадаем, дзяўчынка магла б трапіць у дзіцячы дом, нягледзячы на тое, што ў яе ёсць бабуні, якая жыве разам з Хрысцінай. Бабуля - грамадзянка Кыргызстана і адрозне не можа атрымаць апеку над унучкай. Атрымаўшы на час напісання матэрыялу і атрыманыя каментар спецыяліста давалі даваць спадзявання на тое, што сітуацыя Скалавай будзе вырашана пажаданым для самі чынам. Як жа на самай справе?

За адказам мы звярнуліся ў адміністратыву Кастрычніцкага раёна Мінска. У атрыманым рэдакцыйным лісце за подпісам намесніка кіраўніка адміністрацыі Уладзіслава Македзона паведамляецца, што "каб абараніць правы і законныя інтарэсы не-

Вольга ЗАЙКІНА.

"Не" гвалту - "так" падтрымцы

Дзеці ніколі не бываюць жорсткімі - дагэтуль, пакуль не ўбачаць пераежжы жорсткае дзеянне дарослых. Скажыце, што такіх дзеянняў у нашым жыцці не бракуе, - значыць, не скажыце нічога. Гвалт так увайшоў у нашу пэўнаснасць, што мы яго ўжо і не заўважаем, настолькі ён здаецца нам арганічным і натуральным. Як з гэтым змагацца? Псіхологі сцвярджаюць: перш за ўсё трэба заўважыць гвалт і ўсвядоміць, што гэта - не норма, з гэтым нельга жыць.

Каб дапамагчы ў гэтым, Беларускі дабрачынны фонд "Дзеціма Чарнобыля" пры падтрымцы Усеамерыканскай асацыяцыі чарнобыльскіх ініцыятыў і Вясткоў евангелічнай царквы Вестфаліі рэалізуе праект "Кансультацыйны цэнтр для жанчын, дзячэў і дзячэўчак-падлеткаў". Тры гады таму ў мікраараёне Мінска г. Мінска былі адкрыты аднаменны цэнтр, які аказвае псіхалагічны і кансультацыйныя паслугі (да слова - бясплатны) жанчынам і дзецям. На пачатку мая ў школах мікраараёна Цэнтр правёў штотадзёную акцыю "Скажы "не" насілію", у рамках якой былі арганізаваны Дошкі галоснасці, конкурсы малюнкаў і плакатаў, прагляд фільмаў (накшталт фільма аб насіліі, якое здзяйсняецца над жаночымі арганізмам падчас аборту), турнір вельбісці. Правадзіліся розныя гульні, якія спрыяюць выпрацоўцы паводзін, што могуць абараніць ад гвалту.

Але самае галоўнае, што дае такую акцыю, на думку псіхолога Цэнтру Наталлі Плескачовай, гэта магчымасць выказацца, прадстаўленне дзецяў, магчымасць расказаць аб тым, што яны адчуваюць. Гэтага нашым дзецяў катэстрафічна не хапае ў пэўнаснасці нашых жыццёў. Між тым, шырава размова аб сваіх праблемах - адна з асноўных умоў псіхічнага здароўя. Школьнаму псіхологу дзеця дзяраваюць не заўсёды, і гэта зразумела: ён супрацоўнічае з настаяніцамі, і школьнікі баяцца, што тыя апынуцца ў курсе іх праблем. Таму псіхологі Цэнтру расказваюць хлопчыкам і дзяўчынкам пра сваю работу і запрашаюць іх у цяжкай сітуацыі звяртацца ў Цэнтр.

І падлеткі прыходзяць за дапамогай. Часцей за ўсё яны звяртаюцца з праблемамі, якія тычацца ўзаемаадносін з бацькамі і аднагодкамі, дзячэўчкімі нярэдка прыходзяць з сексуальнымі праблемамі. Выпадкі могуць быць самымі разнастайнымі. Адно дзячэўчыку па-зверску збілі аднакласніцы. Прычына - у тым, што яна добра апрацавала. Другая, якая яшчэ паўгадоў таму была вельмі паспяховай вучанцай і цудоўнай дачкой, стала прагульваць школу, выпіваць, займацца прастытуцыяй, жорстка збіваць уласную маці. Але гэта ўсё адбываецца не раптам і не проста так - за гэтым заўсёды хаваецца нейкая драма.

У нашым грамадстве, - гаворыць Наталля Плескачова, - быў перыяд, неўдзяе пачатку Перабудовы, калі ні дзеці, ні іх бацькі не былі асабліва перспектывы і абсалютна не імкнуліся атрымліваць адукацыю. Настаўнікі скардзіліся: прыходзілі ў клас - няма з кім працаваць, не бачым ні адной пары вачэй, у якіх была б хоць якая-небудзь цікаўнасць, дзеці нічога не хочуць ведаць... Зараз сітуацыя памянялася. Нашы дзеці сёння можна раздзяліць на дзве палары групы: першая па-ранейшаму не бачыць у адукацыі асаблівага сэнсу - 3-4 розных прычын, у першую чаргу, наўняна, "дзякуючы" свайму бліжэйшаму сацыяльнаму асяроддзю, - і другая група дзячэў, якія хочуць дасягнуць у жыцці які мага больш і мэтанакіравана ідуць да сваёй мары. Яны маюць папярэдні рэзультат - і ні хвіліны свабоднага часу. Але і ты, і другая маюць пільную патрэбу ў псіхалагічнай падтрымцы і абароне. Таму што дзеці - у якім бы грамадстве ў якой сям'і, нават самай добрай і паспяховай, яны ні раслі - гэта заўсёды найбольш узровень, слабават і безабаронная частка грамадства. І калі ў нас, дарослых, выпрацаваны хоць нейкія сродкі псіхалагічнай абароны ад розных неспрыяльных сітуацый: палпакацыя саброты, альбо нават і выпіць у кампаніі (мы бярэм зараз самыя элементарныя сродкі разрадкаў, якія пазбягаюць псіхалагічнага напружання, не маючы на ўвазе, прадукцыйнасці яны альбо не вельмі), - дык дзеці паўгадоў аказваюцца безабароннымі нават перад не такімі ўжо і складанымі праблемамі.

Проста многае, што адбываецца ў жыцці, для дзячэў - упершыню, і як з усім гэтым справіцца, яны не ведаюць. Нават калі не закрацае тэму гвалту - ёсць проста ўзроставыя крызісы, якія кожны чалавек павінен прайсці, незалежна ад таго, у якой сям'і - добрай альбо не вельмі - ён расце. Таму ў любым грамадстве і ў любых умовах дзеці маюць патрэбу ў падтрымцы і тактоўнай апецы з боку дарослых. Ёсць пэўныя фізіялагічныя моманты, пэўныя фазы развіцця ў тым жа падлеткавым узросту, і дарослым трэба ведаць і разумець іх. А яшчэ - тлумачыць дзецяў, што з ім адбываецца, дапамагаць ім разабрацца ў саміх сабе. Нашым дзецяў, які іх бацькам, такіх ведаў часта не хапае.

Святлана СУБОЦІНА.

Крыху больш месяца назад наша газета паведамляла аб тым, што затрымана група маладых людзей, якія займаліся выбірамі і збытам фальшывых грошай - пяціцятных купюр. Зараз двое фальшывапанетчыкаў знаходзяцца ў следчым ізалятары, яшчэ некалькі чалавек - пад падпіскай аб навіездзе. Следства пакуль не закончана, але некаторыя факты сталі ўжо вядомыя. Было цікава высветліць, што паслужыла прычынай для проціпраўных дзеянняў, па сутнасці, зусім маладых людзей - нехта некалькі гадоў назад скончыў школу, нехта яшчэ вучыцца ў школе альбо прафесійна-тэхнічным вучылішчы.

Працяг размовы

"А так хацелася піва..."

Дзімтрый П., які быў затрыманым 10 сакавіка на Бензаконцы, 11 сакавіка спойніўся 24 гады. Ён меў ставае месца працы - працаваў сістэмным праграмістам на адным з прадпрыемстваў, паступіў заўважна ў эканамічны ўніверсітэт. Як чытаў у яго тлумачэнні, што знаходзіцца ў крымінальнай справе, з дзяцінства захапляўся камп'ютарамі, свай камп'ютэр тры гады назад сабраў сам з асобных камплектных частак, потым купіў неабходнае абсталяванне. Ідэю друкаваць грошы яму падказаў яго сябар Віталь К. Было гэта позняя восенню мінулага года. У той момант Віталь не працаваў, і грошы яму былі вельмі патрэбны. Тут можна паразважыць аб тым, што ў кожнага - сваё галава на плячах. І кожны сам адказвае за свае ўчынкі, але тым не менш пачатак злучанай справы быў пакладзены.

Першы блізкі атрымаўся кампань, купоры былі яна не падобныя да сапраўдных, і Дзімтрый у воліны ад работчасы удасканаліваў сваё майстэрства. У канцы года ў яго ўвайшоў купор свайму ўласнаму дабраму суседу Ігару Ш. з умовай, што пры збыце тры заберэ сабе 2 тысячы, а 3 тысячы аддае. Андрэй Ш. зрабіў спробу купіць за гэтыя купоры ў камерцыйных крамах піва і шакаладку. Некалькі спроб былі няўдачнымі, прадаўцы парвалі купоры, учыняючы, што яны падобныя. Адбылося гэта на міні-рынку "Макоўскі", дзе краму было больш за трыццаць. Але ў рэшце рэшт аперацыя удалася.

Увогуле, збытам купор займалася некалькі непавялічаных - малодшым было толькі па чатырнаццаці. Удалымі былі далёка не ўсе спробы. Па словах прадаўцы камерцыйных крам, калі яны заўважалі, што купоры фальшывыя і гаварылі аб гэтым "пакупнікам", тыя ўцякалі. Дарчы, прадаўцы, калі пры здачы вылучылі ўсё ж вылучылі фальшывыя купоры, звычайна іх рвалі альбо закладвалі свае грошы. Некалькі купор было збыта на вуліцы Макоўскай пры пакупцы ў бабуну вяралі рыбы. А ўвогуле географія збыту была вельмі шырокай - умельцы, што жыві ў канцы вуліцы Чыгуначнай, не леваліся ездзіць у раён Камароўскага рынку, універсам "Рыг".

Віталь К. збыў купоры ў мікраараёне "Себракані". Калі пачалося следства, адзін з тых, хто быў замешаны ў гэтай справе, у тлумачэнні напісаў: "Так хацелася піва. А яшчэ - гарэлка і закускі". Гарэлка піва ў натуральнага ўмясцілі, ды кожны дзень, вельмі складана знайсці патрэбную колькасць грошай. Нават калі поўную суму даюць бацькі альбо маеш нейкія выпадковыя заробкі. У Дзімтрыя П. бацькі былі на

пенсіі. Дзе ж тут хоць зарплата - і на яго, і на адзене, ды і мабільны быў патрэбны як павятра.

У раўнае дзень 9 сакавіка, па матэрыялах следства, Дзімтрый ужываў спіртное з самай раніцы. І калі сустракаўся з Віталем, і калі сярэд ночы сустраўся ў раёне Уманскай Ігара Н.

Лёс Ігара Н. - самы трагічны сярэд усіх удзельнікаў гэтай гісторыі. Тры гады назад, калі яму было чатырнаццаць, зусім маладой памерла маці. Хлопчык рос з бабуняй, бо бацьку зусім не хавалі далейшы лёс сына. Вучыўся ў школе, потым паступіў у вучылішчы. Лічыўся надзвычайна навучаным. Але, як і многія сённяшнія падлеткі, таксама любіў піва. І не адмовіўся ад прапановы Дзімтрыя "папіць піва". На такіх паехах у яны магазін, хацелі разнічыцца з вадцеллем фальшывых купюраў, але ў тым не было аднаго. Паехах разнічыцца грошы на беззапарту, там апэратар заўважыў, што купюра фальшывая, і націснуў кнопку сігналізацыі. Ніхто са "запалеж" нават не паспрабаваў збегчы. Ці ўжо не змож?

Ніхто з удзельнікаў гэтай сумнай гісторыі раней не судзіліся, не стаяў на наркалагічным ўліку (а шкада), ды і дапамога псіхіятра сям'і-таму не паддавалася б. Вельмі ўжо вялікае жаданне ў сённяшніх маладых людзей жыць на шыроку нагу, не прыкладаючы дзеця гэтага асаблівага намагання. І тым не менш многія моманты гэтай гісторыі застаюцца на сумленні бацькоў, школы, ды і ўвогуле грамадскай думкі. Чаму адной з найбольш важных каштоўнасцей жыцця з'яўляецца сёння піва, якое рэкламуецца больш за сто разоў у дзень (не паленавалася - палічыла) і якое абавязкова трэба піць "за мужчыну дружку"? Колькі распаўсюдзіліся розныя гульні, дзе можна метадам "тыку" выйграць прыйстную суму грошай, якую настануць трэба забяраць усе

Міхаіл ВОЛКАЎ, заслужаны настаўнік Рэспублікі Беларусь:

"Інтэлектуальную эліту краіны трэба ўзгадоўваць у школьных класах і студэнцкіх аўдыторыях..."

Сёння ўсе гавораць пра неабходнасць сур'ёзнай работы з адоранымі дзецьмі. Нават рэспубліканская праграма прынята. У яе рамках, у прыватнасці, праводзяцца прадметныя алімпіяды. Гаворка пойдзе пра матэматыку, але, думаю, гэтае пытанне востра стаіць і на фоне іншых прадметаў.

Напрыклад, у 1999 годзе на Сусветнай алімпіядзе па матэматыцы ў Бухарэсце каманда Беларусі заняла шостае месца, алярэдышы юных вундэркіндаў з усіх высокаразвітых краін Еўропы і ЗША. Здавалася, можна толькі парадзіць тэму, што дзяржава так шмат увагі ўдзяляе выхаванню будучых інтэлектуалаў. Але, як высветлілася, радавацца пакуль ранавата. Аказваецца, бліскучыя вынікі прыносяць не толькі задавальненне! А нашым юным талентам часам ляжыць выступіць на прэстыжных міжнародных турнірах, чым у сабе дома даказаць сваю значнасць, пераканаць родную дзяржаву ў неабходнасці сур'ёзнай падтрымкі будучай інтэлектуальнай эліты. Да такой высновы я прыйшаў падчас гутаркі з заслужаным работнікам адукацыі Беларусі, настаўнікам матэматыкі Віцебскага ліцэя №1 Міхаілам ВОЛКАВІМ.

Мае выхаванцы ўдзельнічаюць у алімпіядным руху ўжо дзесяць гадоў. І даволі паспяхова. За гэты час падрыхтавана шэсцьдзесят пераможцаў рэспубліканскіх алімпіяд, сем разоў мае вучні

прадстаўлялі Беларусь і становіліся пераможцамі сусветных алімпіяд па матэматыцы ў Стамбуле і Таронта, Ганконгу і Бангке, на Тайване, у Бухарэсце і Паўднёвай Карэі. Пагадзіцеся, ёсць нагода парадзіць за школяроў з гэтакім жа эмацыянальным уздымам, як нядаўна за беларускіх хакеістаў на Зімовай алімпіядзе. Упэўнены, што дзеці не менш дастойныя гэтага, але, на жаль, былі толькі сціплыя паведамленні ў прэсе. Краіна не ведае сваіх герояў. Мясцовыя ўлады (Віцебскі аблвыканкам) спрабуюць неяк выправіць гэтую несправядлівасць і праводзяць ушанаваўшы пераможцаў, выказваючы словы ўдзячнасці, заахвочваючы школьнікаў.

Але ж створаны Прэзідэнцкі фонд падтрымкі таленавітай моладзі. Яму і карты ў рукі.

Магчыма, фонд абмежаваны - гэта толькі разавыя прэміі пераможцам алімпіяд і настаўнікам, якія іх падрыхтавалі.

Дарэчы, пасля поспеху майх вучняў на чарговай міжнароднай алімпіядзе мне ў ліку іншых настаўнікаў давялося прысутнічаць на прыёме ў Прэзідэнта рэспублікі. А.Р. Лукашэнка гаварыў аб прыярытэтнай увазе да адукацыі, аб агульнаадукацыйнай значнасці намагаўся адораных дзяцей і школьных педагогаў, якія раскрываюць юныя таленты, абядаў забяспечыць рэальную падтрымку нашым разумнікам і разумніцам. Бо ў сусветную эліту трэцяга тысячгоддзя ўвойдуць перш за ўсё дзяржавы, якія змо-

гуць узяць на новы якасны ўзровень сістэму адукацыі, ствараць умовы для развіцця інтэлектуалаў. А мы можам страціць свае шанцы ўжо на старце!

Міхаіл Мікалаевіч, з такімі сур'ёзнымі вынікамі на алімпіадах па той жа матэматыцы, мне здаецца, аб упущаным часе наўрад ці варта гаварыць?

Не толькі трэба гаварыць, а біць у званы. Мяркуюць самі. Нібыта пачалі рухацца ў напрамку таго, каб даць магчымасць удзельнічаць у рэспубліканскай алімпіядзе па матэматыцы школьнікам, пачынаючы з сёмага класа. Выдатна! Але што мы бачым сёння? На абласным узроўні праведзены алімпіяды па матэматыцы для вучняў 7-11 класаў. Але чамусьці былі выключаны 7 і 8 класы з праграмы рэспубліканскай алімпіяды. Няма сродкаў. Нас паставілі перад фактам. Пасля таго як умяшчалася матэматычная грамадскасць рэспублікі, вучняў восьмёных класаў усе-такі дапусцілі да ўдзелу ў алімпіядзе. Прасілі, каб за свой кошт дазволілі ўдзельнічаць сямикласнікам. Не! І сёння для 7-х класаў на рэспубліканскім узроўні не праводзіцца ні алімпіяд, ні іншых турніраў інтэлектуалаў. Пра якія асаблівыя ўмовы для адораных дзяцей можа ісці гаворка, калі ў нас адоранасць шукаць толькі ў старшакласнікаў? А яна ж праяўляецца раней. Трэба толькі даць магчымасць дзецям паказаць сябе!

Далей - больш. Якія сёння льготы пры наступленні ў ВНУ

маюць пераможцы і прызёры рэспубліканскіх алімпіяд? Толькі пераможца можа наступіць без экзаменаў, а другое і трэцяе месцы раўназначны пяцёрцы па прадмечце. Нонсенс. Так, Дзмітрый Дорны, выпускнік Лужаснянскай гімназіі, у 2000 годзе заняў сёмае месца (II катэгорыя) на рэспубліканскай алімпіядзе па матэматыцы, быў залічаны кандыдатам у зборную Беларусі для ўдзелу ў Сусветнай алімпіядзе, паспяхова прайшоў адборачны тур, паехаў у Паўднёвую Карэю і... стаў бронзавым прызёрам! А што ж дома? Без экзаменаў у БДУ яго не бяруць - на рэспубліканскай алімпіядзе ў яго была II катэгорыя. І гэта не адзінак выпадак!

Сёлёння выпускнікі ліцэя №1 Станіслаў Галаўнёў і Яўген Старацельскі сталі пераможцамі рэспубліканскай навукова-практычнай канферэнцыі старшакласнікаў, гэтымі днямі яны прадстаўляюць Беларусь на Сусветным форуме ў ЗША. Але ім даводзіцца думаць: куды пайсці вучыцца? Іх на сённяшні дзень дапусцілі толькі да III тура ўнутрыуніверсітэцкай алімпіяды для абітурыентаў БДУ. А, напрыклад, Санкт-Пецярбургскі ўніверсітэт запрашае такіх выпускнікоў вучыцца адразу, без экзаменаў! І, дарэчы, не толькі ён адзін, іншыя расійскія ВНУ таксама. Лёгготы для пераможцаў алімпіяд і канферэнцый у Расіі становяцца больш істотнымі. І нашы таленавітыя дзеці, бачачы сваю незаправажанасць, пакідаюць радзіму і едуць вучыцца ў

ВНУ Расіі і далёкага замежжа.

З якой мэтай робяць усе больш складанымі правілы прыёму ў ВНУ? Гавораць, каб ураўнаважыць шансы абітурыентаў пры наступленні, выключыць блат і неаб'ектыўныя аднакі. Але атрымліваецца іншая карціна. Забяспечваючы ўсеагульную ўраўнаважанасць, пазбаўляючы пераваг медалістаў і пераможцаў алімпіяд, пашыраецца поле для маневраў бацькоў, якія прывыклі ўладкаваць сваіх дзяцей "па блату", а таксама ахвоты да хабару экзаменатараў. І з чым у выніку застаецца рэспубліка? Трэба сур'ёзна думаць над тым, як рэальна падтрымліваць адораных дзяцей, як не дапусціць "уцечкі мозгоў".

А хіба рэспубліканская праграма "Адораных дзяцей" не вырашае гэтых праблем? Бо яна ж павінна ўлічваць усе аспекты работы з гэтай катэгорыяй вучняў.

Безумоўна, падобныя праграмы ёсць ва ўсіх цывілізаваных краінах і паспяхова рэалізуюцца, юныя таленты спраўдліва разглядаюцца як галоўныя набыткі нацыі, не будучыня. А ў нас? Усё, як заўсёды, упіраецца ў фінансаванне.

Але! Хачу прывесці прыклад з іншай галіны. Нядаўна ў Віцебску праводзіўся хакейны турнір для школьнікаў "Залатыя шайбы". Пудоўныя цырымоніі адкрыцця і закрыцця, высокае прадстаўніцтва ўсіх рангаў, бясплатныя гульні для глядачоў. Значыцца, можна знайсці сродкі, спонсараў. Выгадней укладваць грошы ў спорт? Прэстыжней? Дарэчы, сярод пераможцаў аказа-

лася каманда з раённага цэнтра Вольска Саратаўскай вобласці (Расія), дзе хакеем займаюцца ўсяго 70 хлапчучкоў пад кіраўніцтвам трэнеру-энтузіястаў.

Нашы настаўнікі, якія працуюць з адоранымі дзецьмі, - такія ж энтузіясты. Гэта людзі, якія гатовы не лічыцца ні з уласным часам, ні з затрачанымі намаганнямі дзяля поспеху і развіцця юных талентаў. А сродкі? Вясспрачна, яны патрэбны. І на правядзенне алімпіяд вучняў, пачынаючы з сёмага класа, і на правядзенне збораў па падрыхтоўцы да алімпіяд розных узроўняў (з-за адсутнасці фінансавання гэта заўсёды праблематычна), і на ўдзел юных талентаў у розных міжнародных турнірах, канферэнцыях у Расіі, краінах СНД. Усё гэта проста неабходна!

Зразумела, адораных дзяцей не так ужо і шмат. Мы павінны берачы і расці іх сапраўды як нацыянальны набытак. Магчыма, кожная вобласць зможа знайсці сродкі, спонсараў і замацаваць іх за сваімі вундэркіндамі. А дзеці не падвядуць!

Я перакананы, што інтэлектуальную эліту краіны трэба ўзгадоўваць у школьных класах і студэнцкіх аўдыторыях, калі мы не хочам страціць наш залаты запас. А для паспяховай рэалізацыі праграмы "Адораных дзяцей" неабходна памятаць пра гэтых дзяцей і аказаваць ім сур'ёзную падтрымку на ўзроўні дзяржавы.

Гутарыла
Любоў ТРАПЕЗНИКАВА.

Што хвалюе настаўніка?

Нашчадкі тульскага Ляўшы жывуць і на Беларусі, альбо Ці знойдзе прадмет "Тэхналогія" сваё пачаснае месца ў школьнай праграме

Перад тым як напісаць гэты артыкул, на некалькі хвілін задумаўся аб тым, каму ён спатрэбіцца, бо на два мае папярэднія артыкулы ў "Настаўніцкай газеце" быў надрукаваны толькі адзін водгук настаўніка з Бараўлян, кіраўніка раённага метадычнага аб'яднання. Але ж былі тэлефонныя званкі аднадушцаў з Баранавіч, Гомеля, Мінска і іншых месцаў. Наведваў асабіста школу, дзе я працую, дырэктар школы-інтэрната з Верхнядзвінска. Ён настаўнік тэхнічнай працы па спецыяльнасці. Значыцца, сярод нас ёсць тыя, хто падзяляе мае погляды і трывожы на фоне нашых прадметаў.

А з якой неахвотай развітаюцца з працоўным навучаннем школьнікі па заканчэнні сёмага класа, якія паступаюць у класы з іншым профілем навучання, дзе працоўнае навучанне ўжо не выпадае! Пры апытанні вучняў сёмых класаў, якія больш не будуць праходзіць працоўнае навучанне, толькі адна дзяўчынка была задаволена такой перспектывай. Фактычна выбар профілю навучання замест саміх дзяцей робіць іх бацькі, бабуні і дзядулі, і не без удзелу адміністрацыі школ і настаўнікаў профільных прадметаў. Гэта так, да ведама, у святле правоў падлеткаў.

Свой артыкул я адрасую ўсім, хто мае дачыненне да нашага прадмета (і настаўнікам, і кіраўнікам органаў адукацыі), і выкажу, спадзяюся, не толькі свае асабістыя думкі. А напісаць яго прымусілі дзве адметныя падзеі.

Першая - гэта скарачэнне колькасці гадзін на працоўнае навучанне ў агульнай сетцы гадзін і выключэнне прадмета "Чарчэнне".

З майго пункту гледжання, гэта адбылося толькі з-за адсутнасці грамадскай думкі на фоне вострага неабходнасці выкладання гэтых прадметаў у школе ў аб'ёме, не меншым за ранейшы. І гэтая мая выснова пацвярджаецца разважаннямі, якія я вынес з другой падзеі - ўдзелу ў заключным этапе III Усерасійскай алімпіяды школьнікаў па тэхналогіі, якая праходзіла ў Туле.

Там мы прымалі ўдзел у якасці пераможцаў першай гарадской алімпіяды па тэхналогіі сярод вучняў школ Жлобіна (дарэчы, адзінай алімпіядзе па тэхналогіі, праведзенай у Беларусі, аб гэтым я пісаў у "Настаўніцкай газеце" ад 10 студзеня гэтага года).

Цэнтральнае і галоўнае месца на Усерасійскай алімпіядзе было адведзена абароне праектаў вучняў як самастойна выкананых, так і калектыўных. Адным з галоўных крытэрыяў ацэнкі з'яўлялася тое, што практычныя павінны насіць грамадска характэрны і практычна важны характар, быць эканамічна і экалагічна абгрунтаванымі. Як, напрыклад, праект маскоўскіх школьнікаў "Прыстававанне па адкрыццю аварыйнага люка на падводных лодках тыпу "Курск" альбо

"Камп'ютэрнае забеспячэнне навуковага працоўнага ў школах" і г.д. Мы ж пры падрыхтоўцы да алімпіяды мелі прыблізнае ўяўленне аб згаданых крытэрыях ацэнкі з пільмай, якое атрымалі з Міністэрства адукацыі Расіі, дзе ў агульных рысах гаварылася і пра ўмовы ўдзелу, а таму мы ўжо на месцы дапрацоўвалі сваю дакументацыю да нарматыўных патрабаванняў. Усё ж часу не хопала... Трэба адзначыць, што ў алімпіядзе прымалі ўдзел

Ці задумаўся хто, што скарачэнне колькасці гадзін на працоўнае навучанне "выгнае" амаль што апошняга настаўніка-мужчыну са школы? Гэтага ні ў якім разе рабіць не ляга.

больш двухсот вучняў з розных рэгіёнаў Расіі. Мы былі адзінымі замежнымі ўдзельнікамі, што надало алімпіядзе асаблівае каларыт. Тым не менш мы не адчувалі сябе там "іншародцамі". Таму што адносіны да нас былі такімі ж, як і да расійскіх школьнікаў - роўныя сярод роўных. І ўвогуле простыя расійцы не лічаць нас "іншародцамі", і тое, што мы зарэзаваны ў розных краінах, - справа часова.

Апраў адзначу, што ўсе чатыры практычныя прадстаўлены вучнямі сярэдняй школы № 13 Жлобіна, узяўшы гарадзкія дыпламы III ступені Міністэрства адукацыі Расійскай Федэрацыі. Праекты і выбары адзначаны за выкананне майстэрства, за разнае тэхнічна-тэхналагічныя задачы пры канструванні і іх вытворчасці, а таксама за разнае эканамічны і экалагічны пытанні.

Асабліва ўразаў журы якасць вырабаў, таму можна сцвярджаць, што нашчадкі славацкага тульскага Ляўшы жывуць і ў Беларусі, у Жлобіне. Дарэчы, матэрыялы нашых праектаў рэкамендаваны да публікацыі ў Расійскім журнале "Школа і прамісловасць" у якасці вучэбных.

Для ўдзелу ў алімпіядзе кожны рэгіён павінен быў унесці абавязковы арганізаваны грашовы ўнёсак. Шмат было тых, хто плаціў навуковым грашамі, і гэта былі грошы спонсараў, грошы матэрыяльнай дапамогі настаўнікам і бацькам вучняў

ад прадпрыемстваў, дзе бацькі працуюць. Такім чынам Міністэрства адукацыі Расіі раздзяліла неабходны грашовы ўклад на правядзенне алімпіяды паміж сабой і ўдзельнікамі, што выглядае разумным, іншак алімпіяды толькі за грошы міністэрства не адбылася б. Дарэчы, фінансаванне нашых паездкаў дзяржавай сакратар Саюза Беларусі і Расіі П.П. Барадзін, за што яму вялікі дзякуй.

Але - пра галоўнае. Уразіў змест пытанняў пры тэспіраванні электраэнергіі?

І іншыя пытанні, якія не вывучаюцца на ўроках працоўнага навучання ў нас альбо вывучаюцца адносна. Мабыць, расіяне і падарвалі нам у якасці прызоў чатыры камплекты падручнікаў "Тэхналогія" для 7-10 класаў, бо нашы вучні мелі цяжкасці пры адказе на пытанні, якія не ўваходзілі ў навукальную праграму тэхнічнай працы беларускай школы.

Яны таксама прэзентавалі нам шмат вельмі цікавых і розных дакументаў. Восем некааторыя з іх:

- Абавязковы мінімум зместу адукацыйнай сферы "Тэхналогія" і іншых прадметаў.

- Пытанні да адміністрацыі пры атэстацыі школы аб выкладанні тэхналогіі.

- Канцэпцыя профільнага навучання на старшай ступені агульнаадукацыйнай школы.

- Прыкладныя вучэбныя планы для асноўных профіляў навучання.

- Патрабаванні да ўзроўню падрыхтоўкі выпускнікоў школ па прадмечце "Тэхналогія".

- Праграма і календарна-тэматычнае планаванне па прадмечце "Тэхналогія".

- Прыклады калектыўных творчых праектаў школьнікаў.

- Федэральная мэтавая праграма "Нацыянальная тэхналагічная база на 2002-2006 гады", зацверджанная ўрадам.

Практычныя заданні алімпіяды, сясарная і сталая працоўная матэрыялаў па выбары былі па сілах усім удзельнікам, не з'яўляючыся асабліва складанымі. Яны адпавядалі нашай праграме навучання. Так, сярод шасці лепшых работ па сясарнай апрацоўцы (выкананне кручка з ліставага металу), адораных журы, былі і дзве работы нашых удзельнікаў.

І яшчэ канкрэт адной высновы, вынесенай з расійскай алімпіяды. У адорэнне ад расійскіх школьнікаў, якія вельмі складна і свабодна, без падперкі ў руках, абаранялі свае праекты, паказваючы пры гэтым эрудыцыю і вялікі спрытны запас, нашы хлопцы свабодна разважалі толькі пры тлумачэнні канструкцыйных і тэхналагічных асаблівасцей сваіх вырабаў. Гэта і да таго, што, па-першае, нашы школьнікі не мелі неабходнай практычнай публічных выступленняў, а па-другое - усе яны прадстаўляючы той слай вучняў, якія не прайшлі ў 10 клас па іншым профілі навучання з-за недастатковых ведаў па тэмах: і мове, матэматыцы, хіміі, замежнай мове. Яны добра разбіраюцца ў тэхнічных пытаннях, і рукі ў іх "разумныя", але гэтага недастаткова. Тут вельмі б дарэчы былі вучні з фізика-матэматычнага класа, якія па патэнцыялу вышэй за вучняў са звычайных класаў, але ж у іх прадмет "Тэхнічная праца", на жаль, пачынаючы з восьмага года навучання, не выкладаўся. Асноўнае большасць юнакоў з фізика-матэматычнага класа паступае ў ВНУ па тэхнічна-тэхналагічным профілі. І каму, як не ім, вывучаць тэхналогію (чарчэнне) ў школе. Са слоўмі ўдзячнасці за веды, атрыманыя па чарчэнні, да мяне (мабыць, і да іншых настаўнікаў) звяртаюцца студэнты тэхнічных ВНУ - мае былыя вучэнцы, якія не маюць праблем з гэтым прадметам, у адорэнне ад тых студэнтаў, якія ў школе чарчэнне не вучылі альбо яго не выкладалася дразна (што вельмі верагодна з-за дэградацыі прадмета і яго выкладання рознымі настаўнікамі, у большасці тымі, келі не хапае гадзін да неабходнай паднагуры).

Выходзіць, выключваючы чарчэнне з вучэбнага плана, мы асуджаем выпускнікоў на

студэнцкія пакуты.

Які дзякуй якія нам скажуць? Прадмет "Чарчэнне" неабходна выкладаць для тых, каму ён спатрэбіцца ў ВНУ.

Некалькі слоў аб перспектывах.

Ці задумаўся хто, што скарачэнне колькасці гадзін на працоўнае навучанне "выгнае" амаль што апошняга настаўніка-мужчыну са школы? Гэтага ні ў якім разе рабіць не ляга. Настаўнік тэхнічнай працы для хлапчучкоў вельмі патрэбны, і ўсім вядома, па якіх прычынах. Таму і пераціраць іх не варта.

Навукальны працэс трэба арганізоўваць на аснове творчых праектаў вучняў. Гэта дае вельмі станоўчы вынік, прымушае школьнікаў самастойна выноўваць увесь працэс вытворчасці, пачынаючы ад канстрування, стварэння тэхнічнай дакументацыі і заканчваючы выбарам дэталей праекта. Няхай яны будуць не складанымі, і не тыпавымі. Слабейшым вучням - прасцейшыя, мацнейшым - больш складаныя альбо асаблівасці і аўтарскія. Гэта правярана ў майей практыцы - вынікі толькі станоўчыя. Але як гэта зрабіць за адну

тэхналогія? Знойдзе сваё пачаснае месца сярод іншых прадметаў. Без правядзення конкурсаў, алімпіяд, ды ўвогуле сабораў і т.д. Будзе прагрэс у выкладанні любой дысцыпліны, а прадмета "Тэхналогія" - асабліва, як прадмета абноўленага.

У 9-11 класах на працоўнае навучанне дзяржаўнымі кампанентам не падгледжана ніводнай гадзіны. Паўстае пытанне: што рабіць юнакам і дзяўчатам, якія не паступаюць у прафэсійна-тэхнічныя і профільныя класы школы па іншых прадмечтах?

А такіх, як паказвае практыка, больш паловы ад усіх вучняў старэйшых класаў. Тое, што яны шосты дзень самастойна будуць праводзіць за карысцю для сябе і грамадскасці, выклікае, па меншай меры, недавер. Можна стацца так, што ён прынясе больш турбот як бацькам, так і школе. Таму бацьчына найбольш прымальным для ўсіх, і настаўнікаў працоўнага навучання, і вучняў, і бацькоў, калі шосты дзень будзе аддадзены на прафесійнае навучанне юнакоў, якія не займаюцца па іншых профілях. У чытачоў можа

Тое, што шосты дзень вучні самастойна будуць праводзіць з карысцю для сябе і грамадскасці, выклікае, па меншай меры, недавер. Можна стацца так, што ён прынясе больш турбот як бацькам, так і школе.

паўстае пытанне: дзе і каму гэта рабіць? Мае прапановы! Тут ёсць два варыянты вырашэння гэтай праблемы. Першы - гэта прафесійнае навучанне ў вучэбна-вытворчых камбінатах, дзе яны яшчэ захавацца, а другі варыянт - гэта навучанне на базе школьных майстэрняў і класаў. Дастаткова адкрыць у школе свае вучэбна-вытворчыя майстэрні, як гэта, напрыклад, зроблена ў нас: па спецыяльнасцях "Сакратар-машыністка і асновы сучаснага справядлівасці" і "Слэсар механізаваных работ". А зараз працуем над вучэбнымі планами па спецыяльнасці "Швачка" і "Токер на драўніне" з тым, каб забяспечыць усіх, хто пажадае і не заняты ў профільных класах па іншых прадмечтах, прафесійным навучаннем. Толькі ў такім разе мэтазгодным

выглядае павышанае альбо паглыбленае (профільнае) навучанне ў 8-9 класах як падрыхтоўчая ступень да прафесійнага навучання ў 10-11 тэхналагічных класах. Дзяля справядлівасці адзначу, што для настаўнікаў гэта азначае сумную перспектыву застацца без неабходнай колькасці гадзін педагогічнай навуцы (адпаведнай зарплаты). Але ж не кожны настаўнік школы можа забяспечыць належны ўзровень прафесійнага навучання. Таму можна стварыць міжшкольныя вучэбна-вытворчыя майстэрні, дзе майстэрні школ з'яўляюцца структурнымі адзінкамі (цэхамі) гэтых міжшкольных майстэрняў і дзе ажыццяўляецца прафесійнае навучанне па розных прафесіях для вучняў розных школ па іх выбары. Канешне, пры ўмовах, што гэтыя майстэрні адпавядаюць патрабаванням да прафесійнага навучання і гэтае навучанне ажыццяўляе адпаведна падрыхтаваны настаўнік.

Выгада ад такой арганізацыі справы - відэаочная. І дзеці заняты карыснай справай, і настаўнік мае магчымасць адпаведнага заробку, і школа будзе мець выгаду ад вытворчай дзейнасці, калі належным чынам арганізуе гэтую справу.

Перспектыва падрыхтоўкі настаўнікаў тэхналогіі ў Мазырскай інстытуце, асабліва з добрай практычнай падрыхтоўкай (добрых майстроў) адпавядаеца на нявызначаны час. Сцвярджаю гэта таму, што плануем уступны экзамен па спецыяльнасці (тэхналогія) на факультэт тэхналогіі не зацвердзіць. Гэта азначае, што вучні з выдатнай тэхналагічнай падрыхтоўкай, і ў першую чаргу практычнай падрыхтоўкай, не маюць пераваг пры наступленні ў інстытут па спецыяльнасці "Тэхнічная праца і тэхнічная творчасць".

Павінны здаваць замест экзамену па спецыяльнасці экзамен па матэматыцы. Вядома ж, што тут перавагу будзе мець тыя, хто лепш здае экзамен па матэматыцы. А сярод жадаючых паступіць вучыцца на факультэт тэхналогіі ёсць пераможцы і прызёры як гарадской, так і Усерасійскай алімпіяд па тэхналогіі.

Хутка здаваць выпускныя экзамены, і ў тым ліку па працоўным навучанні. Але ж на сённяшні дзень у зборную Міністэрства адукацыі, дзе надрукаваны экзаменацыйныя білеты па ўсіх прадмечтах, білеты па тэхнічнай працы адсутнічаюць. Чаму? Можна, з гэтага мы канчаткова зразумеем, адкуль "растуць ногі" ў праблему нашага прадмета.

Віталей ГУЗАЎ, настаўнік тэхнічнай працы сярэдняй школы №13 Жлобіна, метадыст аддзела адукацыі Жлобінскага райвыканкама, член рэдкалегіі часопіса "Тэхналагічная адукацыя".

"Жыццё Еўфрасінні Полацкай" - твор унікальны, сапраўдны жамчужына старажытнага беларускага пісьменства. У ім, як свет у кроплі вады, адлюстраваліся гісторыя і культура беларускіх зямель X-XII стагоддзяў. Але унікальнасць гэтага твора раскрываецца толькі пры вельмі ўважлівым, зацікаўленым і дастаткова кампетэнтным прачытанні. У адваротным выпадку вобраз прападобнай асветніцы паўстае трафарэтна-станоўчым, бляклым, невыразным, а сьвядзёржэнні наконце як вельмізнай ролі ў айчынай гісторыі - галаслоўным. Як актуалізаваць, "ажывіць" для вучнёў падзеі 900-гадовай даўнасці? Што зрабіць, каб вобраз сьвятой стаў для іх не дзя журным афіцыйным фетышам, а прыкладам для шыракага захаплення і пераймання?..

Таму і «Жыццё Ёўрасіянскай Польшацкай» не самачынным чынам вядома іхнапраграмацыя і асабістае шлях, прапаўдайна, але адасцяраванне царкоўнага, саборнага меркавання пра яе і ацэнкі яе дзейнасці. Твор напісаны не таму, што нехта захаче ўспомніць пра польшацкую падвясніцу, а таму, што напісанне яе жыцця не разу-

Важна патлумачыць вучням, што ў эпоху, калі жыла Прудслава-Еўфрасіння манаскае служэнне было ледзь не адзінай магчымасцю для жанчыны стаць сацыяльна карыснай і значнай. Асабліва гэта тычылася княжацкіх і баярскіх дачок.

Адзак галоўнае і тацце кожнага выдання - гэта яго аўтарскі калектыв. На старонках часопіса змешчаны матэрыялы вядомых беларускіх навукоўцаў: акадэміку І.Гінаценкі, М.Касцюка, дактараў навук П.Брыгыздына, М.Бяспялала, Р.Васільевіча, А.Жука, Э.Юфэ, Г.Краеанкі, У.Ладысевы, Л.Лычы, У.Навіцкага, П.Петрычэва, А.Слукі, М.Шташкевіча, В.Фадосіка, І.Юхо, кандыдатаў навук В.Грыгор'евай, В.Кушнера, І.Святліцкага, В.Ханкевіча, В.Шайкова, А.Яноўскага і многіх

І.Хамідавіч, Л.Курчанаявай, У.Пучкова, А.Міцельскай, М.В.А. дыстаў К.Сжакавіч, С.Панова вокладка і ўклейка, чорна-белыя матэрыялы выяваў, работы на занятках па гісторыі што мы ўжо маем.

На працягу ўсяго часу чытаць графіку. У 1993-2000 гг. - чатыры 2001 г. - шэсьці нумароў у год.

Усё сказанае тлумачыць, чаму Прадслава выбірае "быць пойд ігумнію", а не замужам; чаму, даведаўшыся пра жаданне бацькоў заключыць выгадны дынастычны шлюб, князеўна, карыстаючыся часовай адсутнасцю бацькі (той быў у ваенным паходзе), уцякае ў манастыр да цёткі-ігумніні, княгіні Раманавой (дзядзькавай удаве).

Адіним вийсцем была "нужда", інакш кашчуж, становясяяротний агоні, калі пострыг адымаўся без выканання ўсіх пералічаных правілаў па аднаму толькі жаданню таго, хто памірае. І Праслава, у якой не было выбару, відаць, вырашыла або памеціць, або дагнаць жаданна. У страшныны мароз, ды яшчэ стомленай доўгай і цяжкай да-

Услед за Градыславай да Еўфрасінні прыходзіць Звяніслава Барысаўна, яе стрычаная сястра, дачка полацкага князя Барыса - заснавальніка горада Барысава, што ў Мінскай вобласці. Магчыма, кузіны зьбіраліся яшчэ ў дзяццёвіц і пасля, калі прападобная жыва ў Сафіі. Цяпер Еўфрасіння пастрыгае Звяніславу з імем Еўпраксія, і та я становіцца яе сакелініцай.

Але са смерцю прападобнай яе місія не скончылася: прападобная Еўфрасіння сёння - апякунка нашай зямлі і заступніца за беларускую зямлю перад Госпадам.

Любоў ЛЯЎШУН,
старшы навуковы супрацоўнік
Інстытута літаратуры імя Я.Купалы
Нацыянальнай акадэміі навук
Рэспублікі Беларусь.

[illegible]

**“Беларускаму гістарычнаму часопісу” –
10 гадоў**

Мы вельмі спадзяёмся, што падтрымаюць на іх і ў гэты год. У № 4 і 5 артыкулам І. Мартынец ахавы гісторыка-культурным матэрыялам А.К.

У редакційній для наст...
Перш за все х...
ную значнасц...
аўтура В. Раку...
распрацоўкі: ...
сродка навуча...

ца надзвычай важная і неабход-
ніка матэрыялы па метадыч-
ска адзначыце вялікую практыч-
матэрыялаў нашага пастаяннага
Ён прапануе такія метадычныя
цэльны дыяфільм як эфектыўны
я гісторыі", "Адукацыйныя тэхна-

Васіль КУШНЕР,
галоўны рэдактар
"Беларускага гістарычнага часопіса".

НАШ АДРАС:
220034, МІНСК, ВУЛІЦА ЗАХАРАВА, 42.
Тэлефоны прыёмнай рэдакцыі: 36-91-42; на-
90-63, 36-40-83; бухгалтэрыі — 36-53-22; рэ-
дакцыі — 36-43-62; праблем выхавання — 36-43-
аўкі і ВНУ — 36-44-25; кіравання адукацыяй
аблём — 36-44-25; культуры — 36-41-55.
ФАКС: 36-53-22, bng@e-mail.ru

Аўтары сваё прозвішча пашпартнага выдання, імя, імяна і прозвішча, а таксама работы, якія падлягаюць дакладнасці. Письм. рэцэнзуюцца.

пасаў у рэдакцыю паведамляюць
паўназасно імя і імя па бацьку,
весткі (нумар пашпарта, дату
дадзены пашпарт), асноўнае месца
жыцця, адрас, існуюць адказнасць за
пасаў і іншай інфармацыі.
Пасаў, фотаздымкі і малюнкі не
вартуюцца.

могучь друкавацца не
дзяржаўнай, але і на замеж-
не аўтараў публікацый не
адлюстроўвае пункт глед-
накцы.

Адказны дзяжурны
Мікола ГІЛЕВІЧ

Рэспубліка
выдавецтва «Фар-
Ф.Скарыны, 79.
Аб'ём —
афсетны. Фар-
М 1 2 3 4 5
П 1 2 3 4 5
Надпісана
Тыраж 30.0

друкаваныя аркушы. Спосаб друку —
А2. Індэкс 63867.
7 8 9 10 11 12. Заказ № 4306.
7 8 9 10 11 12
друку 04.06.2002 г. у 18.10
экземпляраў.